

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 4.

Lýsingaprisur fyri petittregla: 30 øyr. á forsiðuni,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 22. januar 1929.

Kostar kr. 1.50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bilagt á posthúsinum, brævasvarnastøðum
og skrivstovuni. Telf. 143.

3. árg.

Tandlæge BREND

traffes 11-5. Telf. 114.

MANGT ER LØGID, ið teir ráðandi her á landi loyva sær millum ár og dag, og tað letur til, at tað á henda hátt verður verri, longri ið framliðir.

Undirvísingarráðharrin, harra Byskov, við sínum álitismanni, harra amtmann E. Olrik, eru fyri tíðina teir menn, ið mest — ja mestum alt — hava at siga yvir tí í Havn verandi yvirklassaskúla: »Færøernes Mellem- og Realskole i Thorshavn«. At tað er soleiðis, at alt viðvíkjandi hesum skúla har skal handfarast, klýpast ella kynast, gongur ofta sjón fyrri søgn. Sjálvsagt verður litið — helst einki — gjørt, hvørt tað nú ætlast at verða til bata ella ikki fyrri skúlan, uttan í allarbestu semju við yvishødd skúlans, tað er einki at ivast í.

Tað gongur av børnum ein fittur bólkur í henda yvirklassaskúla, har tað er so trøngt — hóast skúlin varð bygdur í 1916 — at ikki meiri enn nøkur og tjúgu børn rúmast í hvørjari stovu. So má sjálvandi skaffast hús fyrri børnunum, og so verða lærararnir eisini at nærast, og her er tað, at yvirvöldin við sínum vanliga kynstri og hegni byrjar at reka saman »Timelærere«. Tímalærarar, ið fáa somikið um tíman og so kanska eitt sindur attrat — umframt frá ferð frá og til Danmark, ella sum tað ljóðar í tí almennu kunngeringini: »... Dækning af Rejsseudgifter til og fra Færøerne«.

Her er greinliga — so greinliga, sum tað kann gerast — skilað til, at ein føroyskur lærari ongur sum helst vónir hevur um at kunna fáa ein slíkan »stilling«, um hann hevði søkt, tí frammanundan hevur jú verið frásagt, at maðurin, ið søkir henda »stilling«, verður at flyta »til og fra Færøerne«.

Tað er ikki bert í hesum føri, at tað er skiligt, at ein slíkur »Timelærer« — eftir áskoðan yvirvaldsins — ikki kann fáast í Føroyum. »En Timelærer« skal arbeida 36 tímar um vikuna í eitt skúlaár, og »Stillingen« verður at lonast eftir sama máti sum ein ársløn uppá 2.538 kr., ja, og so kemur viðskerin: »Foruden de til enhver Tid gældende Tillæg«.

Soleiðis eru viðurskiptini við henda yvirklassaskúla í Havn. Summir nevna hann eisini hægsta skúla í landinum, tað er okkum so líkt at livga ein slíkan skúla sum henda. Og tað kundi

eisini verið mangt annað, ið fram kundi verið drigið úr hesari kunngering, ið stóð í »Amtstidende« um dagarnar við yvirskrift »Ledig Stilling«, ið við gjøllari athyggiðan bæði heinleiðis og umvegis sigur, hvat ið ætlanin er við øllum hesum »systemi«.

Ein annan dag kemur »Amtstidende« við einari aðrari kunngering; hon nevnist ikki »Ledig Stilling«, men bert »Bekendtgørelse«. Her er tann fyrsti munurin, ið er fímillum hesar báðar kunngeringar. Annar munurin er, at eitt lærarapláss »bliver ledig fra 1. Februar d. A. at regne«. Hetta er tað, ið vit nevna læraraembættir, ið soleiðis koma til kunngeringar.

Læraraembættir við okkara fólkskúla verða lønt soleiðis:

»Begyndelseslønningen udgør 1200 Kr. foruden Dyrtids- og Konjunkturtillæg samt Fri-bolig.

Skoledirektionen forbeholder sig at besætte Embedet ved Konstitution i indtil et Aar.

Ansøgninger, ledsaget af fornødne Bevisligheder, indgives til Skolekommissionen inden 1. Marts 1929.

Færø Amts Skoledirektion, den 18. Januar 1929.

P. D. V.

Olrik.

Her skilust væl, ógvuliga væl, fímillum landsins hægsta skúla og okkara fólkskúla.

Við landsins hægsta skúla skal »en Timelærer« fáa frá ferð til og frá Føroyum, umframt eina livuliga løn og seks-tíma starv, tá ið skúlin ikki hevur feru.

Hinun lærarinum, ið skal vera við fólkskúlun, verður ikki gjørt ovsmikið hóvasták útav, oh nei. Hann skal roynast í eitt ár, tað er nú tað fyrsta, og frí hús — ja, tað kundi skrivast ikki so litið um hetta evni, frí hús. Hartil kemur so lønin: 1200 kr. um árið.

Enn er mangt ódnartakið eftir, til tað fæst reiduliga greiðu á hesum spurningi, ið fremst liggur nú víða hvar um heimin, at gera skúlavíðurskiptini lagalig, so børn yvirhøvar kunna koma til hollan kunnleika.

Hesar báðar lýsingar í »Amtstidende« prógva, at mark er sett fímillum, hvat ið tann ungdomur, ið gongur á »Færøernes Mellem- og Realskole i Thorshavn«, skal og má fáa av kunnleika, og hvat ið fátæk bygðabarn mega noyðast við. Er tað ikki her ein hugaður maður, ið er lærari, so vil í slíkum støðum verða illa vorið. Men við »Færøernes Mellem- og Realskole i Thorshavn« har er eingin vandi. Har fáa lærarar langar ferur. Verða

børnini ov nógv og stovurnar ov smáar og lærararnir ov fáir, so er at flyta til landið »en Timelærer« til landsins hægsta

skúla. Umframt sína góðu løn fær hann eitt hóskandi viðurgjald fyrri sín egna persóns import & export.

Sjóvinnulánsgrunnur.

Soleiðis sum sjóvinnan nú á døgum verður drivin her í Føroyum eru allar útreiðslur so nógv ferðir størri enn fyrri einum 10—12 árum síðan. Samstundis eru peningaviðurskiptini ikki einans trøng, men ofta forðandi bæði fyrri teir, ið nú dríva sjóvinnu, sum eisini fyrri teir, ið vilja leggja slóð av nýggjum.

Um ikki her fæst annað skil á, verðum óliviligt í Føroyum. Utan lagalig lánivilkor fær vinnulív okkara ongan muna-góðan bata.

Arbeitt verður uppá at fáa bœtt um lógina um statslán til hóskandi fiskiskip. Men sjálvut um hon — sum væntandi er — fæst í gott lag, so verður tað aldeilis neyðsýnt at útvega teimum, ið fáa sær skip, lætta atgongd til pening til at dríva tey. Sum nú er hevur tað forkomið mongum manni, at hann ikki í eini knappari vend hevur kunnað útvegað nakrar fáar túsund krónur.

At fáa settan á stovn ein peningagrunn, haðan menn kunnu fáa rímligt lán til fiskivinnu, má verða hildið fyrri at vera tað, sum í fyrsta syfti mestur tørvur er á her hjá okkum.

Føroya skipara- og navigatorfelag vendir sær tí til øll tey í Føroyum, ið heinleiðis hava nakað við fiskivinnu at gera og eisini til hvønn góðan Føroying, ið vil landi sínum frama, um at ganga saman til at stovna ein lángrunn, sjóvinnuni til bata.

Vit hugsa okkum at fáa settan á stovn ein peningagrunn, minnst 300,000 krónur, í lutum uppá 100 krónur. Fyri at gera tað møgult fyrri ein og hvønn at taka lut í hesum grundleggjandi og lands gagniliga verki, verður peninga gjaldið sundurbýtt upp á 10 hálvár, soleiðis at ein lutur uppá 100 krónur verður at rinda við 10 krónum í mai—juni mánaðum og við 10 krónum í december mánaði í 5 fylgjandi ár, fyrstu ferð í mai—juni 1929.

Føroya skipara- og navigatorfelag tekur sær uppá at standa til svars fyrri at peningurin, sum inn kemur, fyrri fyrst verður settur í sparikassa ella banka, og tá ið 100,000 krónur eru inn komnar, at stævna lutaeigarunum til fundar at samtykkja virkis-treytir og velja nevnd, ið standa skal fyrri lángrunninum. Atkvøðurætt á hesum fundi hevur hvør lutaeigari eftir lutum sínum. Eingin »eigur at fáa lán úr lángrunninum, uttan hann er lutaeigari.

Tórshavn, 12. januar 1929.

Í nevnd Føroya skipara- og navigatorfelags:

Thomas M. Thomsen.

Niels Nielsen.

J. H. Hjalt.

Jens Pauli Andreasen.

David Joensen.

A aðalfundinum í Skiparafelaginum varð strax teknað í lutapeningi 11,200 kr.

Listar, har hvør sum vil kann tekna seg, verða sendir út um bygdirnar og gingið verður við lista í Tórshavn. Eisini kann ein tekna seg hjá skrivara Skiparafelagsins, Richard Long í Tórshavn, ið gevur allar upplýsingar hesum viðvíkjandi.

Kirkjumálið.

Ein av teim spurningum, sum nútíldags verða ógvuliga nógv umtalaðir millum manna her í Føroyum, er spurningurin um hvør vítt vit skulu nýta tað føroyska málið á almennum støðum, og hví vit ikki hava fríari ræsur fyrri okkara máli, enn vit hava. Nógvir eru teir menn, ið tala um hetta evni, og ógvuliga ymisseir eru hugsanninar, ið fram koma hesum máli viðvíkjandi. Í skúlum okkara hevur føroyskt mál vundið nakað inn hesi seinastu

árin, men um kirkjugátt er tað ógvuliga litið komið. Tað er tó so, at um jóltíðir hevur fullfíggjað guðstænasta verið hildin t. d. í Havnar kirkju. Tað er ógvuliga litið, bert eina ella tvær ferðir um árið at hoyra føroyska guðstænastu — og tá bert í eini einstakari kirkju í øllum landinum.

Hvar skulu vit leita eftir tí, ið er atvold í, at so er statt hjá okkum við okkara máli? Kunna vit leggja skuldina á Danir, at teir vilja forða okkara máli? Nei, aldeilis ikki á nakran hátt kunna vit leggja skuldina á teir,

Hjartaliga tækk

veita vit øllum teimum, sum heidraðu mammu okkara

SIGRID MARIU LÜTZEN

við hennara gravferð.

BØRNINI.

vit mega fyrst granska, hvussu tað er statt heima hjá okkum, áðrenn vit leggja ein annan undir ta skuld, sum vit eru seik í.

Tá trúðótin varð ferd inn í Norðureuropu, var móðurmálið sett í hásetið í øllum teim londum, har henda nýggja læra kom. Føroyar vóru eins og Noreg saman við Danmark — tá vóru jú ikki slíkar tjóðskapskenslur at finna í fólki, sum tær eru nú — og tessvegna var tað at dankst mál kom inn í kirkjurnar, tað mundi fólk tá í tíðini heldur einki siga um; øll hildu tað hoyra til — tey vóru saman við Danmark, og var tað tí ein sjálfvylgja, at tey nýttu dankst mál. Men nú er tað vordið óðrvisi. Her heima í Føroyum er fólk farið at langta eftir at hoyra sítt egna mál — Føroyamál — bæði í kirkju og skúla og annars alla staðni, hvar talað og skrivað verður í Føroyum.

Her skal bert kannast eftir, hvussu vítt vit kunnu nýta mál okkara í kirkjun. »Illt man vera at leggja av tað, gamalur vani er«, soleiðis man tað eisini fara at vera her hjá okkum. Vit hava nú nýtt dankst mál í okkara kirkjum um 400 ár, og tessvegna eru tey nógvu av tí eldra fólkinum, sum vilja sakna tað danska málið, kanska eina mest av tí, at tey sum ung ikki hava fingið nakran kunnleika í føroyskum máli. Føroyskt mál var ikki í okkara skúlum, fyrst sum teir vóru komnir; hvussu skulu vit so kunna noyða tey at lesa tað, tá tey atdri hava lært tað. Bert av hesum ársaka eru vit noyddir at bíða enn nøkur ár, vegna at kirkjan skal vera fyrri øli, sum tað so ofta verður talað um at hon er.

Hetta var bert ein av teim teim smáu meinbogum, vit her komu ímóti, men vit hava nógvur, sum eru størri og ringari at fáa av vegnum.

Fjöldin av teim prestum, sum eru í Føroyum, eru sum øllum kunnugt úr Danmark. Kunna vit geva Danum skuld fyrri tað? Ella kunna vit noyða teir at tala mál okkara so vit kunnu taka til takkar við tí? Nei, hvorgan av lutunum. So leingi vit hava statskirkju og ikki frkirkju — tað sigst, at Føroyingar ikki vilja hava frkirkju —, so leingi mega vit hava studeraðar prestar; og hvussu